जातिय भेदभावविरुद्ध लड्नमा संयुक्त राष्ट्रसंघका प्रयास

ट्रसंघद्वारा स्थापित पहिलो सन्धि अनुगमन निकाय जातिय उन्मूलनसम्बन्धी समितिले सबै प्रकारका जातिय भेदभावको गर्ने दायित्व पुरा गर्न राज्य पक्षले गरेका कार्यको अनुगमन ा गर्दछ । अन्य सन्धि अनुगमन निकायले पनि राज्य पक्षले अधिकार सन्धिहरुमा अभिपुष्टि गरिए जस्तो गैरभेदभावका सम्मान गरुन् भन्ने कुरा सुनिश्चित गर्ने काम गर्दछन् ।

ातिवाद, जातिय भेदभाव तथा विदेशीप्रतिको घृणा तथा सम्बद्ध सम्बन्धी विशेष प्रतिवेदक मानवअधिकार परिषद्द्वारा नियुक्त य बिशले प्रतिवेदित सबै घटना वा मुद्दाको छानबिन गर्न कारीहरुलाई उत्प्रेरित गर्नका लागि आरोप पत्र वा जरुरी आह्वान, ा आरोपित उल्लङ्घनहरुबारे घटनाका सङ्क्षेप प्रचार गर्दछ ।

को जातिवाद, जातिय भेदभाव, विदेशीप्रतिको घृणा तथा सम्बद्ध विरुद्ध विश्व सम्मेलनले दरबान घोषणापत्र र कार्ययोजना ो, जसले जातीय भेदभावमुक्त विश्वतर्फ "मार्गचित्र" उपलब्ध सन् २००२ मा संयुक्त राष्ट्रसंघीय मानवअधिकार उच्चायुक्तको ओएचसीएचआरले भेदभावविरुद्ध इकाई स्थापना गर्‍यो । यसको दरबान घोषणापत्र र कार्ययोजनाका तीनवटा अनुगमन लागि सारभूत र सचिवालय सहयोग गर्दछ :

- काली वंशजका मानिससम्बन्धी विज्ञहरुको कार्यदल
- न घोषणापत्र कार्ययोजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयनसम्बन्धी सरकारी कार्यदल
- त्र प्रतिष्ठित विज्ञहरुको समूह

इकाईले पनि जातिवाद तथा भेदभावसम्बन्धी जानकारी सङ्कलन तथा लिपण गर्ने, भेदभावविरुद्ध नीति तथा कानुनको निर्माण र कार्यान्वयन राष्ट्रहरुलाई सघाउने, र भेदभावलाई प्रतिरोध गर्ने भेदभावविरुद्ध नीति को निर्माण र कार्यान्वयन गर्न सरकारलाई सहयोग गर्दछ ।

जातिय भेदभाव उन्मूलनको अन्तर्राष्ट्रिय दिवस

जातिय भेदभाव उन्मूलनको अन्तर्राष्ट्रिय दिवस हरेक वर्ष मार्च २१ तारिखमा मनाइन्छ । सन् १९६० को त्यस दिनमा दक्षिण अफ्रिकाको शार्पभिल नगरमा रङ्गभेदी कानूनविरुद्ध भएको एक शान्तिपूर्ण प्रदर्शनमाथि प्रहरीले गोली चलायो र ६९ जनालाई मार्‍यो तथा १८० भन्दा बढी मानिसलाई घाइते बनायो । सन् १९६६ मा संयुक्त राष्ट्रसंघको महासभाले शार्पभिलमा भएको दुःखान्त घटनाको स्मरण गर्न मार्च २१ तारिखलाई जातिय भेदभाव उन्मूलनको अन्तर्राष्ट्रिय दिवसको रुपमा घोषणा गर्‍यो । त्यसबेला मार्च २१ तारिखले अन्तर्राष्ट्रिय समुदायले जातिवादका भयानक परिणामबारे मात्र स्मरण गराएको छैन, जातिय भेदभावविरुद्ध लड्नका लागि हाम्रो दायित्व र अठोटको याद पनि दिलाएको छ ।

ओएचसीएचआरबारे

संयुक्त राष्ट्रसंघीय मानवअधिकार उच्चायुक्तको कार्यालय (ओएचसीएचआर)ले मानव प्रतिष्ठाका विश्वव्यापी आदर्शहरुप्रति विश्वको प्रतिबद्धताको प्रतिनिधित्व गर्दछ । यसलाई अन्तर्राष्ट्रिय समुदायद्वारा सबै मानवअधिकारका प्रवर्द्धन तथा संरक्षण गर्ने अद्वितीय कार्यादेश दिएको छ. मानवअधिकार उच्चायुक्तको नेतृत्वमा - संयुक्त राष्ट्रसंघको प्रमुख मानवअधिकार अधिकारीको रुपमा सन् १९९३ मा महासभाद्वारा स्थापना गरिएको पद - ओएचसीएचआरले नेतृत्व प्रदान गर्दछ, वस्तुनिष्ठ रुपले काम गर्दछ, ज्ञान उपलब्ध गराउँदछ र मानवअधिकार कायम राख्नमा व्यक्तिको सशक्तिकरण तथा राज्यलाई सहयोग गर्दछ । आफ्नो अद्वितीय पहुँचमार्फत विश्वभर मानवअधिकारको प्रवर्द्धन तथा कार्यान्वयन गर्ने कार्यमा सघाउन ओएचसीएचआरले सरकारहरुसँग मिलेर काम गर्नुका साथै तिनलाई सहयोग उपलब्ध गराउँछ, र मानवअधिकार उल्लङ्घन हुँदा वस्तुनिष्ठ रुपले आफ्ना विचार अगाडि राख्दछ । जेनेभामा प्रधान कार्यालय भएको, यो कार्यालय ४० भन्दा बढी देशमा पनि उपस्थित रहेको छ । थप जानकारीका लागि, www.ohchr.orgमा हेर्नुहोला ।

सोधपुछका लागि :
ओएचसीएचआर - नेपाल
प्रधान कार्यालय । निम बिल्डिङ, ल्याम्सिया गेट, खरानी । पोष्ट बक्स : २४४४, काठमाडौं

जातिवाद तथा भेदभाव विकासका अड्चनहरु

जातिय भेदभाव उन्मूलनको अन्तर्राष्ट्रिय दिवस
सन् २००७ मार्च २१ तारिख

संयुक्त राष्ट्रसंघीय
मानवअधिकार उच्चायुक्तको कार्यालय, नेपाल

जुनसुकै अभिव्यक्तिबाट भएको भए पनि – चाहे, प्रत्यक्ष
का क्रममा सूक्ष्म ढङ्गले, प्रष्ट रुपमा आक्रामक र हिंसात्मक
वा सामाजिक बहिष्करण तथा अवसरहरुमा पहुँचको
बाट – विकासका लागि एउटा ठूलो अड्चन हो । जातिवाद तथा
रका भेदभावसँग लड्ने कार्य २०१५ सम्ममा सहस्राब्दी विकास
(एमडीजी) हासिल गर्ने प्रयासका अभिन्न अङ्ग हुनुपर्दछ ।

य भेदभाव र विकास

र गैरभेदभावका सिद्धान्तहरु अन्तर्राष्ट्रिय मानवअधिकार
सबैभन्दा आधारभूत तत्वहरुमध्येका हुन् । जातिय
मानवअधिकारको उल्लङ्घन हो । जातिय भेदभावको प्रतिषेध
य कानूनको अपरिहार्य मान्यता हो जसबाट कुनै पनि अवज्ञा
हुँदैन । जातिवादसँग लड्ने दायित्व सबै राज्यका लागि बाध्यकारी
तिनले सबै प्रकारका जातिय भेदभावको उन्मूलनसम्बन्धी
डी) अन्तर्राष्ट्रिय महासन्धिलाई अनुमोदन गरेका छन्

त्येक व्यक्तिको सक्रिय स्वतन्त्र र अर्थपूर्ण सहभागिता तथा
तिको उचित वितरणको आधारमा सम्पूर्ण जनताको भलाईमा
सुधार ल्याउने उद्देश्य राखे एउटा वृहत् आर्थिक, सामाजिक
नीतिक प्रक्रिया हो । जातिवाद तथा अन्य प्रकारका भेदभाव
कार उल्लङ्घन मात्र होइनन् विकास हासिल गर्नमा ठूला
ने हुन् ।

सूचनाहरु जातिय तनावबाट उत्पन्न भएका स्थानीय, राष्ट्रिय र
कास थिचोल्ने द्वन्द्व वा जोखिमी समूहहरुको सीमान्तीकरण हुन
बाट विकासका अवसरहरु गुमेका हुन्छन् । जातिय भेदभाव
प्रायः दुश्चक्रको निर्माण गर्दछन् । धेरै घटनामा जातिवाद,
भाव, विदेशीप्रतिको घृणा तथा सम्बद्ध असहिष्णुताबाट पीडित
सबैभन्दा गरिबमध्येका भएको कुरा अनुभवले देखाउँछ ।

भाव उन्मूलन गर्ने कार्य सामाजिक संशक्ति तथा विकास प्रवर्द्धन
अवस्थामा, भेदभावविरुद्ध लड्नाले द्वन्द्व तथा सामाजिक अशान्ति
सहयोग गर्दछ र आर्थिक वृद्धिमा योगदान पुर्‍याउँदछ । समानता
सामान्जस्यताका लागि आधारभूत कुरा हो ; सुशासनको प्रवर्द्धन,
स तथा उपलब्ध स्रोतको उचित बाँडफाँडका लागि अत्यावश्यक
ता र विकासले एक अर्कालाई प्रबल गर्दछन् ।

जातिवाद र भेदभावले गरिबीलाई झन् बढाउँछ

जातिवाद र भेदभावविरुद्ध लड्ने कार्य छनौट होइन बरु दायित्व हो । जातिवाद, जातिय भेदभाव, विदेशीप्रतिको घृणा तथा सम्बद्ध असहिष्णुताविरुद्ध विश्व सम्मेलनको क्रममा सन् २००१ मा पारित डरबान घोषणापत्रले गरिबी, सीमान्तीकरण, सामाजिक बहिष्करण र आर्थिक असमानताहरुले "जातिवादी मनोवृत्ति र व्यवहारहरु जसले थप गरिबी पैदा गर्दछन् तिनको निरन्तरतालाई योगदान पुर्‍याउँदछ" भन्ने कुरालाई स्वीकारेको छ ।

धनी र गरिब देशहरु दुवैको अन्तर्राष्ट्रिय समुदायले सन् २०१५ सम्ममा सहस्राब्दी विकास लक्ष्यहरु (एमडीजी)मा पुग्ने कोशिश गरिरहेकाले जातिवाद र भेदभावका सबै स्वरुपले हाम्रा उपलब्धिहरुलाई निरन्तर पछाडि धकेलिरहेका छन् भन्ने कुरालाई प्रत्येकले दिमागमा राख्नुपर्दछ ।

जातिवाद र भेदभावले द्वन्द्वलाई जन्माउँछ

द्वन्द्वले विकासका उपलब्धिहरुलाई अपरिहार्य रुपले उल्टो दिशातिर लैजान्छ । विश्व बैंकका अनुसार, विश्वका २० वटा सबैभन्दा गरिब मुलुकहरुमध्ये ८० प्रतिशतले विगत १५ वर्षयता कुनै समयमा सशस्त्र द्वन्द्व भोगेका छन् । सशस्त्र द्वन्द्वबाट पार पाइरहेका मुलुकहरुमा पहिलो पाँच वर्षभित्र अशान्ति पुनः फैलने सम्भावना ४४ प्रतिशत रहेको अनुमान गरिएको छ । द्वन्द्वपूर्वको जीवनस्तर स्थायी पुनः स्थापना गर्नलाई एक पुस्ता वा बढी समय लाग्नसक्छ । सन् २००१ को जातिवाद, जातिय भेदभाव, विदेशीप्रतिको घृणा तथा सम्बद्ध असहिष्णुताविरुद्ध विश्व सम्मेलनको क्रममा, अन्तर्राष्ट्रिय समुदायले जातिय भेदभाव "सशस्त्र द्वन्द्वका मूल कारणहरुमध्येको" हो भन्ने कुरा स्पष्ट रुपले स्वीकार गर्‍यो ।

जातिवाद र भेदभावले आर्थिक वृद्धिल
सीमित गर्दछ

जातिय भेदभावबाट पीडित भएका मानिस लगायत, भेदभाव
भएका मानिसहरु आफ्नो समाजमा सीमान्तकृत गरिएका छन् र
क्षमता प्राप्त गर्न तथा आर्थिक वृद्धिमा योगदान पुर्‍याउनमा सम
दिएका छैनन् । मानवअधिकारमा आधारित विकास पद्धतिले सबै
आर्थिक वृद्धिमा योगदान पुर्‍याउन र त्यसका फाइदा उपभोग
सशक्तिकरण गर्दछ ।

जातिवाद र भेदभावले सुशासनलाई बाधा पुर

आर्थिक वृद्धि सुशासनबिना अप्राप्य हुन्छ । सुशासन सहभागितामूल
जवाफदेही, प्रभावकारी तथा समदर्शी हुन्छ र यसले कानूनी
प्रवर्द्धन गर्दछ । सुशासनले राजनीतिक, सामाजिक, कानूनी त
प्राथमिकताहरु समाजको व्यापक सहमतिमा आधारित हुन्
गरिब तथा सबैभन्दा जोखिमी मानिसका आवाजहरु सुनि
कुरालाई सुनिश्चित गर्दछ । नीति र कानूनहरुको तर्जुमा, का
अनुगमनमा गरिबको सक्रिय तथा सुसूचित सहभागिता अनि
छ । डरबान घोषणापत्रले उल्लेख गरेजस्तो, संस्थाहरुले जनताका
बहुसांस्कृतिक तथा बहुभाषिक विशेषताहरुलाई प्रतिबिम्बित ग

नेपालमा जातिवाद र भेदभाव

जात, जाति, लिङ्ग, भौगोलिक तथा अन्य कुराका आधार
भेदभावले लाखौं लाख नेपालीलाई राजनीतिक प्रकि
राजकीय संस्थाहरुमा पूर्ण सहभागिता एवं आवास, शिक्षा, स्वा
तथा अन्य यस्ता अधिकारबाट सीमान्तकृत तथा बहिष्कृत
यस्ता भेदभावको अन्त्य गर्न केही कानून पारित गरिएका छन्,
"छुवाछुत"लाई अपराधकृत गरेर तथा सम्पत्ति अधिकारको सम्बन्ध
समानतामा सुधार गरेर, तर थप सुधारहरु आवश्यक छन् र
समस्यापूर्ण रहेको छ ।

मधेसी, दलित, जनजाति र महिलाहरुलगायत ऐतिहासिक रुपले ब
समूह भेदभावविरुद्ध आफ्ना आवाजहरु उठाउन शान्ति प्रक्रियाको
रहेका छन् र उनीहरुले आगामी निर्वाचन प्रक्रियालाई आफ्नो
सम्बोधित गर्ने महत्वपूर्ण कदमको रुपमा लिएका छन् ।